

Esitys Yaran kaivos- ja tehdasalueen yleiskaavaluonnoksen palauttamisesta valmisteluun

Esitän, että Yaran kaivos- ja tehdasalueen yleiskaavaluonnos palautetaan valmisteluun ja että kaava-aineistoa täydennetään ennen sen etenemistä seuraavaan kaavavaiheeseen, sillä kaavaluonnos on päätöksenteon kannalta keskeneräinen.

Perusteluna esitän seuraavaa:

Kaavan valmistelussa tulee varmistaa, että kunta käyttää sille kuuluvaa itsenäistä kaavallista harkintaa. Kaavoituksen lähtökohtana ei voi olla yksinomaan hanketoimijan esittämä toimintojen sijoittelu, vaan kunnan tulee arvioida eri maankäyttöratkaisuja suhteessa yleiskaavan sisältövaatimuksiin ja kunnan kokonaisuuteen huomioon ottaen.

Erityisesti kipsin ja muiden sivuvirtojen läjitysalueiden osalta tulee tutkia myös vaihtoehtoja, joissa toiminta sijoitetaan nykyistä kauemmas olemassa olevasta asutuksesta. Tällaisen vaihtoehdon puuttuminen kaavaluonnoksesta on merkittävä puute, mikäli vaihtoehdon teknistä, ympäristöllistä ja taloudellista toteuttamiskelpoisuutta ei ole selvitetty.

Kunnan tulee voida osoittaa, että kaavaratkaisun valinta perustuu kunnan omaan maankäyttölliseen harkintaan, vaihtoehtojen vertailuun ja kaavan sisältövaatimusten täyttämiseen, eikä ainoastaan hanketoimijan esittämään hankesuunnitelmaan.

Kaavan vaikutusten arviointi on useilta keskeisiltä osin keskeneräinen

Kaavaselostuksessa todetaan, että muun muassa Sulkavanniityn ja Tynnörisen asutuksen yhteensovittamista, suojavyöhykkeiden määrittämistä sekä eri vaikutusten yhteisvaikutuksia koskevia selvityksiä tarkennetaan ehdotusvaiheessa.

Kaavaselostuksessa todetaan lisäksi, että yhteisvaikutusten arviointia tehdään ehdotusvaiheeseen, kun kaikki erilaiset vaikutukset ovat tiedossa.

Koska kyseessä on oikeusvaikutteinen yleiskaava, jolla mahdollistetaan kaivostoiminnan ja tehdastoiminnan erittäin pitkäaikainen laajentuminen, on välttämätöntä, että kaavan merkittävien vaikutusten kokonaisuus on riittävästi selvitetty ennen kuin kaavaratkaisua viedään eteenpäin.

Lähiasutuksen ja kaivostoiminnan välinen suojavyöhyke on perusteltava vaikutuksiin perustuvalla selvityksellä

Kaavaluonnoksessa on osoitettu Sulkavanniityn ja Tynnörisen asutuksen sekä kaivostoimintojen väliin keskimäärin noin 500 metrin levyinen M-4-alue.

Kaavaselostuksessa kuitenkin todetaan, että kaivostoiminnan värinävaikutukset voivat ulottua Laukansalon louhoksella noin 1 500 metrin ja Saarisen louhoksella noin 1 800 metrin etäisyydelle. Tämän vuoksi 500 metrin suojavyöhykkeen riittävyyttä ei voida todeta pelkän etäisyyden perusteella, vaan sen tulee perustua melun, värinän, pölyn, ilmanlaadun, liikenteen ja muiden vaikutusten yhteiseen arviointiin sekä eri toimintavaiheiden tarkasteluun.

Kipsin ja muiden sivuvirtojen läjitysalueiden vaihtoehtoja tulee tarkastella laajemmin

Kaavaluonnoksessa on osoitettu kipsin ja muiden teollisuuden sivuvirtojen läjitysalueita suhteellisen lähelle olemassa olevaa asutusta. Kaavaselostuksen mukaan vaihtoehtoisten läjitysalueiden rajaukset perustuvat parhaillaan käynnissä olevaan YVA-menettelyyn. Jos YVA:n lopputulos voi vaikuttaa alueen soveltuvuuteen tai vaikutuksiin, miksi yleiskaavan luonnos ratkaisee tämän maankäytön jo tässä vaiheessa, ennen kuin siihen liittyvä YVA on valmis?

Kaavavalmistelussa ei muutoinkaan ole osoitettu riittävästi, että läjitysalueiden sijoittamista on tarkasteltu aidosti vaihtoehtoisena maankäyttökysymyksenä myös asutuksen näkökulmasta. Yleiskaavan tehtävänä ei ole ainoastaan mahdollistaa hanketoimijan esittämää toimintojen sijoittelua, vaan kunnan tulee itsenäisesti arvioida, miten eri toiminnot voidaan sovittaa yhteen ja millä sijoittamisratkaisulla voidaan parhaiten toteuttaa yleiskaavan sisältövaatimukset, mukaan lukien turvallisen ja terveellisen elinympäristön turvaaminen sekä ympäristöhaittojen vähentäminen.

Kaavavalmistelussa tulee tämän vuoksi selvittää myös sellaiset vaihtoehdot, joissa kipsin ja muiden sivuvirtojen läjitys sijoitetaan nykyistä etäämmälle asutuksesta, sekä arvioida näiden vaihtoehtojen ympäristö-, liikenne-, turvallisuus- ja taloudelliset vaikutukset. Kunnanhallituksen tulee voida arvioida vaihtoehtoja itsenäisesti eikä kaavaratkaisun lähtökohtaa tule muodostaa yksinomaan hanketoimijan esittämän alueidenkäytön perusteella. Erityisesti tulee selvittää, onko olemassa teknisesti ja ympäristöllisesti toteuttamiskelpoisia läjitysalueita, joiden etäisyys asutuksesta olisi suurempi ja joiden avulla voitaisiin vähentää lähiasutukseen kohdistuvia melu-, pöly-, maisema-, liikenne- ja muita vaikutuksia.

Yksityisten kiinteistöjen käyttöedellytykset ja kaavan vaikutukset tulee selvittää yksityiskohtaisemmin.

Kaavaselostuksen mukaan kaivostoimintojen tai niiden suojavyöhykkeiden alle jää noin kymmenkunta yksityisessä omistuksessa olevaa rakennusta ja kaivostoiminta rajoittaa näillä alueilla maankäyttöä sekä heikentää elinympäristön viihtyisyyttä.

Ennen kaavan etenemistä tulee selvittää riittävästi näiden kiinteistöjen nykyisen käytön, korjaamisen, täydentämisen ja muun maankäytön edellytykset sekä kaavan pitkäaikaiset vaikutukset kiinteistöjen käyttöön.

Poikkeus- ja vaaratilanteiden vaikutuksia ei ole riittävästi arvioitu maankäytön näkökulmasta

Kaavaselostuksessa tunnistetaan muun muassa patojen murtumat, vesienhallinnan häiriöt, altaiden ylitäyttö, rakenteiden rikkoutuminen, kemikaali- ja polttoainevuodot, tulipalot, sähkökatkot ja liikennevahingot.

Pelkkä riskien tunnistaminen ei kuitenkaan osoita sitä, miten niiden vaikutukset ulottuvat ympäröivään maankäyttöön. Kaavavalmistelua tuleekin täydentää selvityksellä siitä, miten keskeiset poikkeus- ja vaaratilanteet vaikuttavat lähiasutukseen, liikenteeseen, pelastustoimintaan, pinta- ja pohjavesiin sekä ympäröivään maankäyttöön. Erityisesti tulee tarkastella patomurtuman, vesienhallinnan vakavan häiriön, kemikaalionnettomuuden ja useamman samanaikaisen häiriötekijän vaikutuksia.

Luonnonsuojelulain poikkeuslupiin perustuva toteuttamiskelpoisuus tulee selvittää

Kaavaselostuksessa todetaan, että useiden luonnonsuojelulain suojaamien kohteiden osalta kaavan toteuttaminen edellyttää poikkeuslupamenettelyjä. Ennen kaavan etenemistä tulee selvittää, millä perusteilla kaavan toteuttamiskelpoisuutta arvioidaan tilanteessa, jossa kaavan

mukainen maankäyttö edellyttää myöhemmin myönnettäviä luonnonsuojelulain mukaisia poikkeuslupia.

Kaivostoiminnan päättymisen jälkeinen maankäyttö tulee ottaa osaksi kaavan vaikutusten arviointia

Kaava mahdollistaa toiminnan jatkumisen 2060-luvulle ja varautuu myös tämän jälkeiseen mahdolliseen toiminnan laajenemiseen. Kaavaselostuksessa ei kuitenkaan ole riittävän kattavaa kokonaisuutta siitä, millainen alueen maankäyttö on kaivostoiminnan päätyttyä. Erityisesti avolouhosten, rikastushiekka- ja sivukivialueiden sekä muiden läjitysalueiden jälkikäyttö, vesienhallinta, turvallisuus, ympäristövaikutukset ja pitkäaikainen seuranta mukaan lukien vastuut ja niiden pitkäaikainen järjestäminen olisi tullut käsitellä osana kaavan pitkän aikavälin maankäyttöratkaisua. Jos kaavalla varaudutaan 2060-luvun jälkeiseen toiminnan laajentumiseen, tulee selvittää, miksi vaikutusten arvioinnin aikajänne rajautuu 2060-luvulle ja miten tätä pidemmän aikavälin vaikutukset on otettu huomioon.

Vaikutusten kokonaisarviointi ja eri vaikutusten yhteisvaikutukset

Kaava-aineistosta ei käy riittävästi ilmi, että vaikutuksia olisi arvioitu kokonaisuutena niiden alueiden ja asukkaiden näkökulmasta, joihin kaavan toteuttaminen vaikuttaa.

Lähiasutukseen kohdistuva vaikutus ei muodostu yksittäisestä melumallinnuksesta tai yksittäisestä ympäristövaikutuksesta, vaan eri vaikutusten yhteisvaikutuksesta. Kaavan vaikutusten arvioinnissa tulisi tämän vuoksi tarkastella ainakin melun, tärinän, pölyn ja ilmanlaadun, liikenteen, vesistö- ja pohjavesivaikutusten sekä poikkeus- ja vaaratilanteiden muodostamaa kokonaisuutta.

Erityisesti tulee selvittää eri vaikutusten ajallinen yhteensopivuus: syntyvätkö eri vaikutukset samanaikaisesti samoilla alueilla ja samoihin asuin- tai virkistyskäytössä oleviin kohteisiin. Lisäksi tulee arvioida vaikutukset eri kaivostoiminnan toteutusvaiheissa ja tilanteessa, jossa kaavan mahdollistamat toiminnot ovat samanaikaisesti täydessä toiminnassa.

Kaavaselostuksessa todetaan, että yhteisvaikutusten arviointia täydennetään ehdotusvaiheessa. Kokonaisvaikutusten arviointi tulee kuitenkin tehdä riittävässä laajuudessa ennen kuin kunnanhallitus voi arvioida kaavaluonnoksen kokonaisratkaisua ja sen vaikutuksia lähiasutukseen.

Alueidenkäyttölain 9 §:n mukaan kaavan tulee perustua merkittävät vaikutukset arvioivaan suunnitteluun ja sen edellyttämiin tutkimuksiin ja selvityksiin. Yleiskaavan sisältövaatimuksissa on lisäksi otettava huomioon mahdollisuudet turvalliseen ja terveelliseen elinympäristöön sekä ympäristöhaittojen vähentäminen.

